

Niekoľko poznámok k obehu európskych dukátov v Indii v 17. storočí

Marek Budaj¹

Indický polostrov bol významným centrom obchodu už od rímskych čias. Nebolo tomu inak ani v stredoveku a novoveku, kedy sem začali z Európy prenikať prvé mince. Významné miesto z nich zohrávali uhorské dukáty. Úloha európskych mincí bola špecifická najmä po vzniku autoritatívneho moslimského štátu – Mogulskej ríše, ktorý bol založený v roku 1526. Ukrývanie európskych mincí v Indii bolo intenzívnejšie po druhej polovici 17. storočia a môžeme ho spojiť s tvrdými hospodárskymi nariadeniami mogulského vládcu Aurengzaba (1658-1707). Ten stiahol z obehu všetky cudzie mince a nariadil ich preraziť na domáce strieborné rupie a zlaté mohury. Aby sa predišlo pašovaniu cudzích mincí do krajiny, mogulské úrady striktné kontrolovali všetkých obchodníkov a cestovateľov. Kontroly boli mimoriadne prísne, čo podrobne popisujú mnohí európski cestovatelia. Ani zákazy, konfiškácie a nútená výmena mincí a drahých kovov však neodradili početných európskych obchodníkov, ktorí naďalej pašovali do krajiny spomínanej komodity. Uvedený fakt nám najlepšie dokladajú relatívne početné nálezy európskych mincí, ktoré boli objavené v Indii v posledných rokoch. Jedným z nich je zaujímavý súbor zlatých mincí, ktorý pozostával približne z 50-tich dukátov. Poklad bol ukrytý okolo roku 1674 a objavil sa pri Bushawale, ktorý leží približne 300 km od významného prístavu Surat. Mesto sa nachádza na dôležitej križovatke obchodných ciest, ktoré spájajú Surat s Agrou a Delhi. Poklad pozostával z európskych obehových mincí, z ktorých zohrávali dôležitú úlohu uhorské, nizozemské, talianske, či nemecké dukáty.

Doposud nepopsaný grošový nález s moravskými kontramarkami z Pardubicka

Jan Ciblar² – Lukáš Richtera

Autoři sdělení prezentují relativně rozsáhlý, dosud nezdokumentovaný, soubor mincí grošového období nalezený koncem 30. let 20. století na Pardubicku. Nálezové okolnosti jsou bohužel doloženy pouze zprostředkovaným ústním sdělením, bližší nálezové okolnosti, tj. název obce ani jméno nálezce a jeho případný příbuzenský vztah se současným majitelem, nám nebyly sděleny. Zdokumentování nálezu bylo umožněno až současným majitelem. Důležitou skutečností je, že depot až do doby naší dokumentace byl zachován kompletní.

Nález obsahuje celkem 146 mincí, z nichž 136 se dochovalo celých a 10 jako zlomek. Většina zlomků obsahuje podstatnou část plochy mince a jsou tedy určitelné. Naprostá většina mincí je relativně dobré zachovalosti umožňující podrobné určení dle současných typologií, pouze 2 mince (z toho 1 zlomek) nelze přiřadit ani panovníkovi, nicméně lze konstatovat, že se jedná v obou případech o pražský groš. Nejstaršími mincemi jsou 3 pražské groše Karla IV. Jedná se o nejmladší ražby tohoto panovníka z let 1370 až 1378 (dle typologie V. Pinty z roku 2010 to jsou 1× typ IV. c,d a 2× typ V. c/2). Nejčetněji zastoupeny jsou pražské groše Václava IV., celkem 139 kusů. Z grošů Václava IV. jsou v nálezů téměř všechny typy standardní řady typologie J. Hány, chybí pouze groše I. typu a relativně vzácné typy XI. a XIII. a poslední, také vzácně se vyskytující, standardní typ XV. Nejvíce zastoupenými pak jsou Václavovy groše z období krátce po roce 1400, především typy IX. a XIV. a je zde i 10 kusů variant XIV. i-n, které Hána datuje do doby po mincovním nařízení Václava IV. z roku 1407. Z atypických ražeb není v nálezů žádný typ. Asi největší zajímavostí nálezů jsou pak 4 kontramarkované groše Václava IV., z nichž 3 kusy jsou značeny vzácnými moravskými

¹ Slovenské národné múzeum, Bratislava

² Česká numismatická společnost, pobočka Pražské groše

kontramarkami. Kontramarkované groše nesou vždy pouze 1 kontramarku, 2× je to kontramarka města Jihlavy - Castelin 211 (obr. 1), 1× brněnská kontramarka – Castelin 210 (obr. 2) a 1× kontramarka Řezna - Castelin 144. Nejméně zastoupenými ražbami jsou mince nepocházející z Českého království, kterými jsou 2 kusy Sasko Míšeňského helmového groše Friedricha IV. Bojovného, raženého ve Freibergu v letech 1405 až 1411, oba typy Krug 665/2. Za zahraniční oběživo můžeme částečně považovat i groš s kontramarkou Řezna. Zajímavostí je absolutní absence drobných nominálů v nálezů. Vzhledem k časté přítomnosti české, moravské, nebo zahraniční rakouské či jihoněmecké drobné mince v našem oběživu této doby, a tím i v nálezech z tohoto období, je tento fakt jistě pozoruhodný. Pro dataci nálezů jsou zásadní kontramarkované groše. Dosud nejsou známy soudobé písemné zmínky o kontramarkování ve městech, odkud uvedené kontramarky pocházejí, a které by dataci této činnosti upřesnily. Literatura udává poměrně široké rozmezí období, kdy mohlo takovéto policejné-obchodní a v případě moravských kontramarek možná i politicky motivované značení mince probíhat. Nejstarší nálezy s řezenskými kontramarkami H. Krusy datuje před rok 1435 bez bližšího určení. Moravské kontramarky nejčasněji datují E. Nohejlová-Prátová k roku 1421 v souvislosti s tažením Zikmunda Lucemburského k Praze a K. Castelin do doby krátce po roce 1420, jako především politicky a právně motivovanou odpověď na v Praze nově zahájené mincování pražské obce. Naproti tomu do výrazně pozdějšího období konce husitských válek, do konce 30. a začátku 40. let 15. století, datuje moravské kontramarkování J. Sejbal a považuje je především za opatření na ochranu obnovovaného obchodního spojení s českými a německými městy.

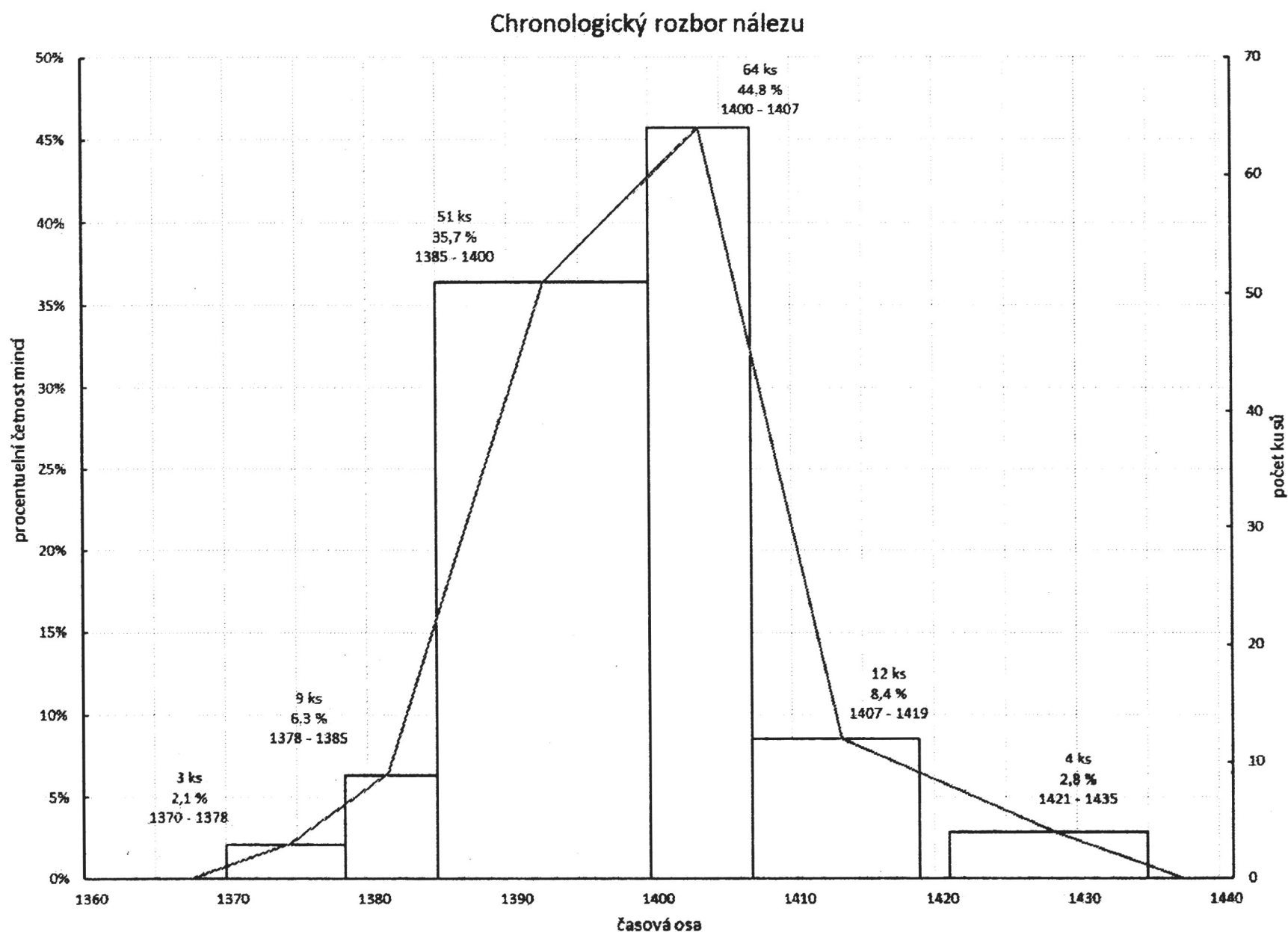
Popisovaný depot můžeme považovat za další nález potvrzující správnost přiřazení kontramarek ve tvaru ježka a orlice v kruhu moravským městům, a to především místem nálezů blízkým západní Moravě a také společným a v případě Jihlavy vícečetným výskytem těchto kontramarek. Na základě výše uvedeného pak datujeme uložení tohoto mincovního depotu do období let 1420 až 1440. Jistě se v těchto neklidných dobách i v tomto regionu odehrála celá řada událostí dávajících příčinu k ukrytí této celkem značné hotovosti, nicméně nemáme dostatek informací, abychom ukrytí depotu dávali do souvislosti s některou z nich, a tím konkrétněji určili dobu uložení.

obr. 1

obr. 2

Literatura:

Castelin, K.: *Kontramarky pražských grošů*. Numismatické listy 1962, č.3-4.

Castelin, K.: *Česká drobná mince doby předhusitské a husitské 1300-1471*. Praha 1953.

Hána, J.: *Pražské groše Václava IV. z let 1378-1419*. Plzeň 2003.

Krug, G.: *Die meißnisch-sächsischen Groschen. 1338 bis 1500*. Berlin 1974.

Krusy, H.: *Gegenstempel auf Münzen des Spätmittelalters*. Frankfurt/M 1974.

Nohejlová-Prátová, E.: *Nález v Kyjově r. 1942 (mince s IO)*. NČČsl. XIX, 1950, str. 74-115, tab. II-III.

Pinta, V.: *KAROLVS PRIMVS GROSSI PRAGENSES*. Mince a bankovky, roč. 3, č.3/2010, str. 80-97.

Sejbal, J.: *Moravská mince doby husitské*. Vimperk 1966.

Walery Kostrzębski (1828-1899) – forgotten Polish numismatist Krzysztof Filipow³

Born in Warsaw Walery Kostrzębski was a many-year-long worker in the Mint of Warsaw in the Russian occupation. He was co-organizer of the numismatic movement on Polish land in the ninetieth century (Warszawskiego Towarzystwa Numizmatycznego).

Walery Kostrzębski was mediaeval Europe's expert. He was also a numismatic theorist and author of many works in this field, for example: "Błędne drogi w zbieraniu numizmatów polskich" (Kraków 1896). Using his numismatic experience, Walery Kostrzębski catalogues the collection of Natalia Kicka's coins. Natalia Kicka was the widow of the Polish general from the November uprising (1830-1831). He was author of the articles in the Cracovian "Wiadomości Numizmatyczno-Archeologicznych".

³ Uniwersytet w Białymstoku